

GUIA DOCENT DE L'ASSIGNATURA

Titulació		<i>Licentiat in Historia, Archaeologia et Artibus Christianis</i> (120 ECTS) (Equivalent al títol universitari de Màster [BOE 22/04/2015])				
Assignatura		MCEH014 HISTÒRIA DEL MONAQUISME ANTIC I DE LA VIDA RELIGIOSA I ESPIRITUAL				
Curs	2022-2023	Itinerari/Especialitat	Història de l'Església	Àrea		Propedèutic
Cicle		Segon	Període lectiu	1 Sem	ECTS	2,5 ECTS
Professor/a		Dr. Albert Viciano Vives		Llengua	Català	

Descripció/Justificació

La importància del monaquisme no només es manifesta en l'interior de la vida eclesial, sinó que s'ha de tenir molt en compte per tal d'entendre el procés de cristianització de l'Imperi romà a l'Antiguitat Tardana i dels països europeus durant l'Edat Mitjana. La petjada que el monaquisme ha deixat en la cultura occidental ha estat immensa. Això justifica que els estudiants de la FHEAG es familiaritzin amb la història, la literatura i l'espiritual monacals, especialment les del període de l'Antiguitat, en què el monaquisme va nàixer.

Requisits i orientacions prèvies

- Coneixements previs d'història de l'Imperi romà i dels primers regnes germànics a l'Europa occidental.
- Coneixements d'història de l'Església Antiga i de Patrologia.
- Capacitat de lectura, anàlisi i comentari de textos.

Objectius

Generals:

- Conèixer el context històric i cronològic de l'aparició i desenvolupament del monaquisme antic.
- Aproximació als principals mètodes d'investigació històrica del cristianisme antic.
- Importància de la interdisciplinarietat en l'estudi del monacat antic.

Específics:

- Adonar-se de la importància de les institucions monàstiques en el món mediterrani i de l'Atlàntic europeu pel que fa a les societats i cultures del primer mil·lenni de la història de l'Església.
- Conèixer els principals protagonistes en l'aparició i difusió del monacat antic.
- Familiaritzar-se en la lectura de textos monàstics en la seva diversitat de gèneres literaris.

Competències

Competències transversals (genèriques):

- Capacitat de sistematitzar i organitzar l'estudi de la matèria.
- Capacitat d'anàlisi i síntesi en l'elaboració dels comentaris dels textos o documents.
- Capacitat de conjugar documentació de naturalesa diversa.

Competències específiques:

- Estudiar l'aparició i difusió del monaquisme fins a l'any 800.
- Ponderar la importància del monacat en la tasca evangelitzadora.
- Descriure i justificar la relació entre els bisbes i els monjos.
- Descriure i justificar la relació entre el poder civil i els monjos.
- Visió de l'organització de la vida monàstica.
- Endinsar-se en la literatura i en l'espiritualitat monacal.

Continguts

1. Història
  - 1.1. Orígens dels monacat cristià a la fi del segle III: arrels cristianes i precedents no cristians.
  - 1.2. El monaquisme oriental (segles IV-VIII): Egipte, Síria i Mesopotàmia, Palestina i la península del Sinaí, Àsia Menor, Constantinoble. Monaquisme femení.
  - 1.3. El monaquisme occidental (segles IV-VIII): Roma i Itàlia, monaquisme llatí a Terra Santa, Gàl·lia, Hispània, Illes Britàniques. Monaquisme femení.
2. Literatura monàstica i hagiografia.
  - 2.1. Regles monàstiques.
    - 2.1.2. Regla de Sant Pacomi († 347).
    - 2.1.3. Regles de Sant Basili el Gran (330-379).
    - 2.1.2. Escrits monàstics de Sant Agustí (354-430).
    - 2.1.4. Regla de Sant Benet de Núrsia (ca. 480 – ca. 550).
  - 2.2. Literatura monàstica.
    - 2.2.1. Evagri Pòntic (345-399).
    - 2.2.2. Simeó de Mesopotàmia (Macari) (segle IV).
    - 2.2.3. Joan Cassià (360-432).
  - 2.3. Vides i històries de Sants: la *Vita Antonii* (357/8) d'Atanasi d'Alexandria i d'altres.
  - 2.4. Característiques de la "teologia monàstica".
3. Controvèrsies teològiques d'ambients monacals.
  - 3.1. El messalianisme (segles IV i V).
  - 3.2. Les querelles sobre l'origenisme.
    - 3.2.1. Epifani contra Joan de Jerusalem i Jeroni contra Rufí (393-397).
    - 3.2.2. Teòfil d'Alexandria contra Joan Crisòstom (403).
    - 3.2.3. L'origenisme a Palestina. Les condemnes de 543 i 553.
  - 3.3. Crítiques a l'ideal ascètic: Helvidi, Jovinià, Vigilanci i Julià d'Eclana (segles IV i V).
  - 3.4. El pelagianisme i l'agustinisme (segles V i VI).
  - 3.5. Les querelles iconoclastes (segles VIII i IX).
4. Espiritualitat monàstica.
  - 4.1. Seguiment i *imitatio* de Crist.
  - 4.2. Martiri i segon baptisme.
  - 4.3. *Vita angelica*.
  - 4.4. *Anticipatio paradisi*.
  - 4.5. Mèrits i premi.
  - 4.6. Aspectes socials.

Metodologia d'ensenyament-aprenentatge

- Es proposaran lectures específiques dels aspectes més rellevants.
- Es treballaran els textos originals en traducció, donant sempre l'opció d'accedir als textos originals a aquells alumnes que dominin el grec i el llatí.
- Els alumnes exposaran en classe l'elaboració dels seus treballs: xerrada i, tot seguit, diàleg

entre tots els presents.

Avaluació

Críteris d'avaluació:

- Comprovació dels objectius i estratègies assolides a través de la tutoria personalitzada i dels treballs.
- Valoració de la participació a classe i a les activitats proposades.
- Es valorarà la qualitat pedagògica de l'exposició oral dels treballs feta a classe.
- Es valorarà la redacció i la pulcritud en el treball escrit.
- Eventualment, es valorarà l'assistència a seminaris, simposis, conferències o activitats complementàries relacionades amb aquest seminari.

Tècniques d'avaluació:

- Les competències genèriques s'avaluaran en la tutoria personalitzada i la participació a classe.
- Les competències específiques s'avaluaran pel(s) treball(s) que l'alumne exposarà en classe i que lliurarà per escrit al professor. Cada treball serà triat a partir de diversos textos de literatura monàstica que el professor presentarà i suggerirà.

Bibliografia bàsica

Literatura secundària

BROWN, P., *El cuerpo y la sociedad*, Barcelona 1993.

BROWN, P., *El primer milenio de la cristiandad occidental*, Barcelona, 1977.

COLOMBÁS, G. M., *El monacato primitivo*, 2 vols., Madrid 1974 o 2004.

FRANK, K. S., *Askese und Mönchtum in der alten Kirche*, Darmstadt 1975.

MASOLIVER, A. *Història del monaquisme cristià. I: Des dels orígens fins a sant Benet*, Montserrat 1978.

PIFARRÉ I CLAPÉS, C., *Literatura cristiana antiga*, Montserrat 2009.

PRICOCO, S., *Monaci, filosofi e santi. Saggi di storia della cultura tardoantica*, Soveria Manelli 1992.

VOGÜÉ, A. DE, *Histoire littéraire du mouvement monastique dans l'antiquité*, 5 vols., París 1991-1998.

Textos de literatura monàstica

AAVV., *Apotegmes dels pares del desert*, intr. de J. Torner, trad. de J. Vives, Barcelona 2002.

ANÒNIM, *Regla del mestre*, trad. V. Sella, Barcelona 1994.

ANÒNIM, *Vida de sant Pacomi*, trad. M. Estradé, Barcelona 1998.

ATANASI, *Vida de sant Antoni*, trad. D. Codina i M. Estradé, Barcelona 1989.

BASILIO DE CESAREA, *Reglas Morales*, trad. A. C. Capbosq, Madrid 2015.

BENET DE NÚRSIA, *Regla per als monjos*, Montserrat 1997.

PAL-LADI, *Història lausíaca*, trad. A. Ramon i Arrufat, Barcelona 1927.

TEODORETO DE CIRO, *Historia de los monjes de Siria*, Madrid 2008.